

สร้างเด็กไทย 4.0 STRONG SMART SMILE

นางสาวพาริตา เม้าะสนิ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
นางสาวอรอุมา โภคสมบัติ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
สำนักส่งเสริมสุขภาพ

ความเป็นมาของการสร้างนวัตกรรม

จากสถานการณ์ที่เด็กเกิดน้อยลง (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. 2549. การฉายภาพประชากร ของประเทศไทย พ.ศ. 2548–2568, มหาวิทยาลัยมหิดล.) ประชากรไทยในอนาคตเพิ่มช้าลงไปเรื่อย ๆ อีกไม่เกิน 20 ปีข้างหน้า อัตราเพิ่มของประชากรไทยจะใกล้เคียงกับศูนย์ และอาจเป็นไปได้ว่าอัตราเพิ่มประชากรลดลงไปจนต่ำกว่าศูนย์หรือติดลบ ต่อไปก็จะทำให้มีเด็กเกิดน้อยลง การที่จำนวนประชากรวัยเด็กจะลดลงอย่างมากจะมีผลทำให้จำนวนประชากรในวัยเรียน (อายุ 6–21 ปี) ลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 16 ล้านคนในปี พ.ศ. 2548 เป็น 11 ล้านคนในปี พ.ศ. 2578 และจากสถิติ เด็กเกิดในปี 2558 มีเด็กเกิดประมาณ 700,000 คน พิการหรือไม่แข็งแรง 300,000 คน ยิ่งจะทำให้เด็กที่จะมีคุณภาพน้อยลงไปอีก ประกอบกับในสถานะสังคมในปัจจุบันอุบัติเหตุในด้านต่างๆ และปัญหาสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็น อุบัติเหตุการจมน้ำ หรืออุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์ โรคอ้วน ความรุนแรงในวัยรุ่น ปัญหาเรื่องเพศ และการตั้งครรภ์ ก่อนวัยอันควร ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้จำนวนและคุณภาพของเด็กลดลงเรื่อยๆ จากสถานการณ์ดังกล่าว ในอนาคตเราจะขาดบุคลากร ทั้งจำนวนและคุณภาพในการที่จะมาดูแลและพัฒนาประเทศต่อไป

จากปัญหาดังกล่าว มีหลายหน่วยงานได้พยายามช่วยกันแก้ไขปัญหา ได้บ้าง ไม่ได้บ้าง มีการพัฒนาทั้งสื่อคู่มือและกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และบางคู่มือ เนื้อหาเยอะ อาจจะไม่สอดคล้องกับปัจจุบัน ประกอบกับ เด็กและเยาวชนจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน ครูมีเวลาจำกัดในการสอนเรื่องสุขภาพ และขาดประสบการณ์ในการเลือกกิจกรรมมาสอน จากปัญหาดังกล่าว สำนักส่งเสริมสุขภาพ โดยกลุ่มอนามัย วัยเรียน ร่วมกับ สำนัก/กองในกรมอนามัย กรมต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนขึ้น

การดำเนินการ

1. คณะทำงานและที่ปรึกษา ได้มีการ review ถึงการดำเนินการที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรค ซึ่งได้ข้อสรุปว่าต้องดูแลสุขภาพเด็กในภาพรวม ทั้งกาย จิต และสังคม ควรจัดทำกิจกรรมที่สำเร็จรูป เบ็ดเสร็จในกิจกรรม สามารถนำไปใช้ได้ง่าย ในการที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีทักษะในการดูแลตัวเอง ตนเองและผู้อื่นได้ โดยกิจกรรมจะต้องสอดคล้องกับความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมายเพราะเด็กจะใช้เวลาเล่น เป็นการเรียนรู้เป็นหลัก

2. จัดประชุมพิจารณากรอบและขอบเขตการจัดทำคู่มือฯ โดยผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการจากสำนัก/กอง ในกรมอนามัย กรมต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กรอบและแนวคิดที่ว่าเด็กไทย ต้อง Strong / Smart และ smile

3. คณะทำงานได้ยกร่าง กิจกรรมในคู่มือฯ โดยได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ได้แก่

- 1) นายแพทย์วิวัฒน์ โรจนพิทยากร ผู้อำนวยการศูนย์นโยบายและการจัดการสุขภาพ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
- 2) รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล
- 3) นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ หัวหน้ากลุ่มที่ปรึกษากรมสุขภาพจิต
- 4) แพทย์หญิงจิราภรณ์ อรุณากูร ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและวัยรุ่น คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
- 5) แพทย์หญิงศุขรา เอื้ออภิสิทธิ์วงศ์ จิตแพทย์ด้านเด็กและวัยรุ่น สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์

ได้กำหนดประเด็นและเนื้อหา ดังนี้

ประเด็น Strong ควรจะเป็น ทางด้านร่างกาย สุขอนามัยดี

ประเด็น Smart ควรเป็นเรื่องความคิด และด้านสังคม คือ คิดเป็น แก้ปัญหาได้ สื่อสารเข้าใจ มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรม ตระหนักในหน้าที่ การเชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆได้

ประเด็น Smile เป็นเรื่องจิตใจ คือมีความสุขในการดำเนินชีวิต /รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และมีสมาธิ

4. ประชุมวิพากษ์ร่างคู่มือสร้างเสริมศักยภาพนักเรียน Strong Smart Smile โดยผู้รับผิดชอบงานที่มี

ประสบการณ์ด้านการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนจากหน่วยงานสาธารณสุข การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลางและภูมิภาค

5. ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กและวัยรุ่นนพ.วิจารณ์และให้ข้อเสนอแนะร่างคู่มือฯ

6. ประชุมชี้แจงแนวทางการใช้คู่มือฯ แก่ครูอนามัยโรงเรียนนำร่อง จำนวน 13 แห่ง และทดลองใช้นำร่อง

เพื่อคู่มือแนวทางการดำเนินงานรวมถึงปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น

รายชื่อโรงเรียนนำร่องการใช้คู่มือเสริมสร้างศักยภาพนักเรียน Strong Smart Smile

1. โรงเรียนอนุบาลกุหลาบ (บ้านดอนตัน) จังหวัดพะเยา
2. โรงเรียนอนุบาลสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย
3. โรงเรียนบ้านห้วยเป้ง จังหวัดอุทัยธานี
4. โรงเรียนวัดท่าชุมชุม จังหวัดอ่างทอง
5. โรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชาชนกุล) จังหวัดนครปฐม
6. โรงเรียนวัดชุมชุมสูง จังหวัดระยอง
7. โรงเรียนชุมชนบ้านศาลาด่าน จังหวัดจังหวัดกระบี่
8. โรงเรียนวังกระแเสวีวิทยาคม จังหวัดนครพนม
9. โรงเรียนบ้านวังยาววิทยายน จังหวัดมหาสารคาม
10. โรงเรียนบ้านค้อ (อำเภอไทรโยค) จังหวัดอุบลราชธานี
11. โรงเรียนบ้านค้อ (อำเภอเนตาตล) จังหวัดอุบลราชธานี
12. โรงเรียนบ้านจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
13. โรงเรียนโพธิ์นิมิตรวิทยาคม จังหวัดนนทบุรี

7. ติดตามผลการใช้คู่มือในโรงเรียนนำร่อง

จากการนำคู่มือไปทดลองใช้ในโรงเรียนนำร่อง พบปัญหาอุปสรรคการใช้บ้าง ซึ่งได้มีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของโรงเรียน แต่ในภาพรวมผลตอบรับออกมาค่อนข้างดี นักเรียนชอบและสนใจเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำงาน ไม่ซับซ้อน มีการแบ่งเป็นกิจกรรมระดับประถมและมัธยม ซึ่งปรับตามพัฒนาการแนวคิดของการเรียนรู้

8. จัดพิมพ์คู่มือเสริมสร้างศักยภาพนักเรียน Strong Smart Smile ฉบับสมบูรณ์พร้อมสื่อประกอบการทำกิจกรรมในรูปแบบ DVD

แนวทางการดำเนินงานต่อไป

คู่มือมีกิจกรรมที่ครอบคลุม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และสามารถดูแลตนเอง เพื่อเป็นคนดีคนเก่งของสังคม และมีความสุข สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกหน่วยงานที่มีส่วนในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงทักษะที่จำเป็น มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมและมีจริยธรรม เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพต่อไป โดยได้มีการจัดพิมพ์สนับสนุนแก่โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในปี 2561

*****